

Rapport per regio nu beschikbaar:

Nieuw onderzoek geeft inzicht in impact personeelstekorten in Oost-Nederland

In december 2024 publiceerde ABF Research de nieuwe arbeidsmarktprognoses voor de sector zorg en welzijn. Daarin werd berekend dat onze sector in Oost-Nederland 36.300 mensen tekortkomt in 2034 om aan de vraag naar zorg en maatschappelijke ondersteuning te voldoen, als er geen extra inspanningen geleverd worden. Dit beeld is nu verrijkt door nieuw onderzoek van ABF Research, in opdracht van RegioPlus (het samenwerkingsverband van de regionale werkgeversorganisaties in zorg en welzijn). Vorige week publiceerden zij de landelijke cijfers, in aanvulling daarop delen wij vandaag de prognoses en rapporten voor Oost-Nederland (opgesplitst in de regio's **Achterhoek**, **Stedendriehoek**, **Twente** en **Zwolle**).

Uit het ABF-onderzoek voor Oost-Nederland blijkt onder meer dat in 2034 ruim 2 miljoen patiëntencontacten en visites bij huisartsenpraktijken niet kunnen doorgaan, is er voor 6.250 mensen geen plek in het verpleeghuis en kunnen in de GGZ ruim 440.000 consulten niet plaatsvinden. Daarnaast kunnen tussen de 12.000 en 19.000 mensen in Oost-Nederland in 2034 thuis niet de verpleging ontvangen die zij nodig hebben en kunnen 750.000 polikliniekbezoeken in het ziekenhuis niet doorgaan.

Onderzoek licht 55 zorgproducten uit

Uit het onderzoek blijkt ook dat er voor 18.500 mensen in Oost-Nederland in 2034 geen huishoudelijke hulp of ondersteuning thuis beschikbaar is. Daarnaast loopt volgens het onderzoek de wachtlijst voor de kinderopvang in 2034 flink op, omdat er naar verwachting 7,5 tot 11 miljoen uur aan kinderopvang (0-4 jaar) niet geleverd kan worden. In totaal heeft ABF Research voor 55 zorgproducten binnen alle branches, met uitzondering van sociaal werk, in kaart gebracht hoeveel zorg niet geleverd kan worden in 2034.

Gezamenlijke aanpak arbeidsmarkt

Het nieuwe onderzoek maakt op een andere manier inzichtelijk voor welke uitdagingen we staan als sector én hoe belangrijk het is om in de regio samen te blijven investeren in een toekomstbestendige arbeidsmarkt zorg en welzijn. Daar wordt, samen met leden en partners, volop aan gewerkt, via diverse samenwerkingen, projecten initiatieven. Daarbij focussen wij ons op drie belangrijke thema's:

- 1 **Veranderkracht en innovatie:** we stimuleren organisaties om slimmer te werken via datagedreven werken, technologische en sociale innovaties en minder regeldruk. In Oost-Nederland doen we dit met o.a. Inspiratie-ontbijten, AI- en koplopersprojecten, 'Ontregel de Zorg', 'Het Potentieel Pakken' en de kenniskring Datagedreven werken.

- 2 Goed en regionaal werkgeverschap:** we werken aan instroom, doorstroom en behoud van medewerkers via regionaal werkgeverschap, opleidingen en loopbaanadvies. In Oost-Nederland gebeurt dit o.a. via HR-netwerken, ZorgSelect, ZorgStart, banenmarkten, het Traineeshop Twente, de Duik, onboarding-projecten en initiatieven voor nieuwkomers en statushouders in Achterhoek, Twente en Zwolle.
- 3 Versterken van formele en informele zorg:** we verbinden formele en informele zorg om de druk te verlagen, via samenwerking en passende opleidingen. In Oost-Nederland doen we dit o.a. met trainingen over samenwerking tussen mantelzorgers en professionals (regio Zwolle) en een pilotproject in de Stedendriehoek.

**Lees verder voor de
rapportage en prognoses
over de Achterhoek >>>**

Praat hierover door

De onderzoeken bieden de bestuurstafels en HR-netwerken in de regio belangrijke input voor strategie en beleid. WGV zorg en welzijn zet de uitkomsten van het ABF-onderzoek en de regionale rapportages de komende tijd hier graag op de agenda.

Wil je meer achtergronden krijgen bij het onderzoek? Erover doorpraten en van gedachten wisselen met ons en andere organisaties? Meld je [hier](#) direct aan voor het WGV lunch-webinar op maandag 12 mei.

Notitie

Betreft

Arbeidsmarktscenario's Zorg en Welzijn Achterhoek

Kenmerk

n2025-0004DLI

Plaats

Delft

Van

Dana Linckens en Bert Marchal

Project

24355 Arbeidsmarktscenario's Z&W
RegioPlus-regio's

Datum

13 maart 2025

Voor

Dhr. B. van Asten

Start inhoud notitie

De verwachting is dat de arbeidsmarkttekorten in de sector zorg en welzijn de komende jaren hard zullen toenemen. In de referentieraming van het Prognosemodel Zorg en Welzijn 2024 (zie kader op pagina 2 voor toelichting op het model en de referentieraming) is de verwachting dat er in Achterhoek eind 2034 5.300 personen (ofwel 14,3% van de totale arbeidsvraag) te weinig zijn in de sector. Dit is fors meer dan het geraamde tekort van 900 personen in 2024.

In de referentieraming groeit het aantal werkenden in de sector zorg en welzijn harder dan de beroepsbevolking, dit heeft als consequentie dat er minder mensen beschikbaar zijn in andere sectoren. In de regio Achterhoek stijgt het aandeel van de totale werkende beroepsbevolking dat in de sector zorg en welzijn werkt van 18,1% in 2024 naar 20,7% in 2034. ABF heeft ook berekend wat de gevolgen zijn voor de sector zorg en welzijn indien het aandeel van de beroepsbevolking dat in deze sector werkt na 2024 niet verder oploopt. Het arbeidsmarkttekort in de sector stijgt in Achterhoek dan tot 9.200 personen in 2034, ofwel 24,9% van de arbeidsvraag.

Deze notitie maakt voor de verschillende scenario's inzichtelijk wat voor impact het arbeidsmarkttekort kan hebben op de beschikbaarheid van zorg en welzijn. In Achterhoek gaat het in het scenario 'gelijkblijvend aandeel beroepsbevolking' in 2034 bijvoorbeeld om onder andere ongeveer 1.200 personen die niet in het verpleeghuis terecht kunnen en zo'n 65.000 consulten (op jaarbasis) die in de geestelijke gezondheidszorg (GGZ) niet kunnen plaatsvinden. Ook laten berekeningen zien dat zelfs als er succesvol maatregelen op de arbeidsmarkt worden genomen om de inzetbaarheid van personeel en de arbeidsproductiviteit te verhogen, de tekorten de komende jaren zullen oplopen.

Prognosemodel Zorg en Welzijn

De referentieraming is afkomstig uit het Prognosemodel Zorg en Welzijn 2024 en beschikbaar via <https://prognosemodelzw.nl>. Bij de bepaling van de **arbeidsvraag** is rekening gehouden met de ontwikkeling van het zorggebruik, de arbeidsproductiviteit, het ziekteverzuim en de deeltijdfactor. De ontwikkeling van het personeels**aanbod** wordt beïnvloed door opscholing, instroom van gediplomeerden en zij-instromers, uitstroom, en doorstroom naar andere branches. Hierbij houdt het model rekening met veranderingen in samenstelling en omvang van de bevolking, zoals bijvoorbeeld de vergrijzing. Voor sommige aspecten is daarnaast ook rekening gehouden met trendmatige ontwikkelingen. Zo stijgt het gebruik van sommige vormen van zorg harder dan je zou verwachten op basis van de demografische ontwikkeling. De **vervulde vraag** (het aantal werknemers) en het arbeidsmarkt**tekort** worden bepaald door vraag en aanbod te confronteren. Ook bij voldoende aanbod wordt de vraag niet voor 100% vervuld, i.v.m. mobiliteit op de arbeidsmarkt. De gepresenteerde tekorten zijn voor deze zogenoemde frictievacatures gecorrigeerd en liggen daarom wat lager dan de resultante van vraag – vervulde vraag.

De arbeidsvraag loopt in alle scenario's harder op dan het aantal werknemers

Op verzoek van Regioplus is voor drie scenario's gekeken naar de arbeidsmarktontwikkelingen en de gevolgen voor het zorggebruik:

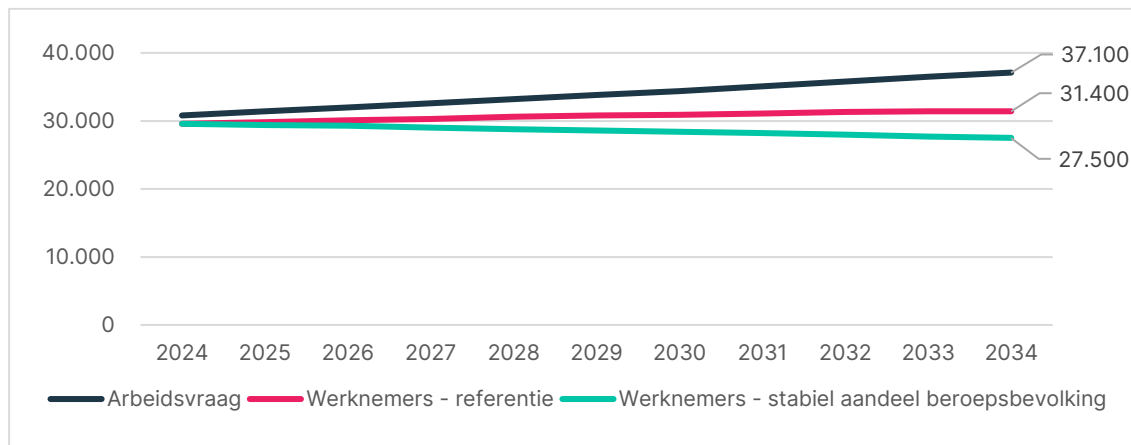
1. Referentiescenario
2. 'Gelijkblijvend aandeel beroepsbevolking'-scenario in twee varianten:
 - a. De tekorten nemen in alle branches toe t.o.v. het referentiescenario (als gevolg van minder werknemers omdat het aandeel van de werkzame beroepsbevolking in de sector constant blijft)
 - b. Enkele branches (UMC's, huisartsen, jeugdzorg, sociaal werk en kinderopvang) krijgen prioriteit en ontwikkelen zich gelijk aan het referentiescenario. Consequentie is dat de tekorten in andere branches verder toe nemen dan in scenario 2a.

De arbeidsvraag ontwikkelt zich voor alle scenario's gelijk. Deze vraag neemt in de regio Achterhoek toe met 20,5% tot 37.100 personen in 2034 (zie [Figuur 1](#)). In Nederland neemt de arbeidsvraag in diezelfde periode toe van 1.562.100 personen tot 1.906.300 (+22,0%). De verwachting is dat er te weinig personeelsaanbod is om deze groei bij te kunnen benen. De stijging van het aantal werknemers betreft in Achterhoek voor het referentiescenario 6,3% terwijl deze 7,5% in Nederland is.

In de referentieraming groeit het aantal werknemers in de sector zorg en welzijn in de periode 2024-2034. Omdat de werkzame beroepsbevolking in deze periode krimpt, stijgt het aandeel van de beroepsbevolking dat in de sector zorg en welzijn werkt. Dit gaat ten koste van de beschikbaarheid van personeel in andere sectoren. Wanneer het aandeel van de beroepsbevolking dat in zorg en welzijn werkt na 2024 constant zou blijven, wordt het verschil tussen de

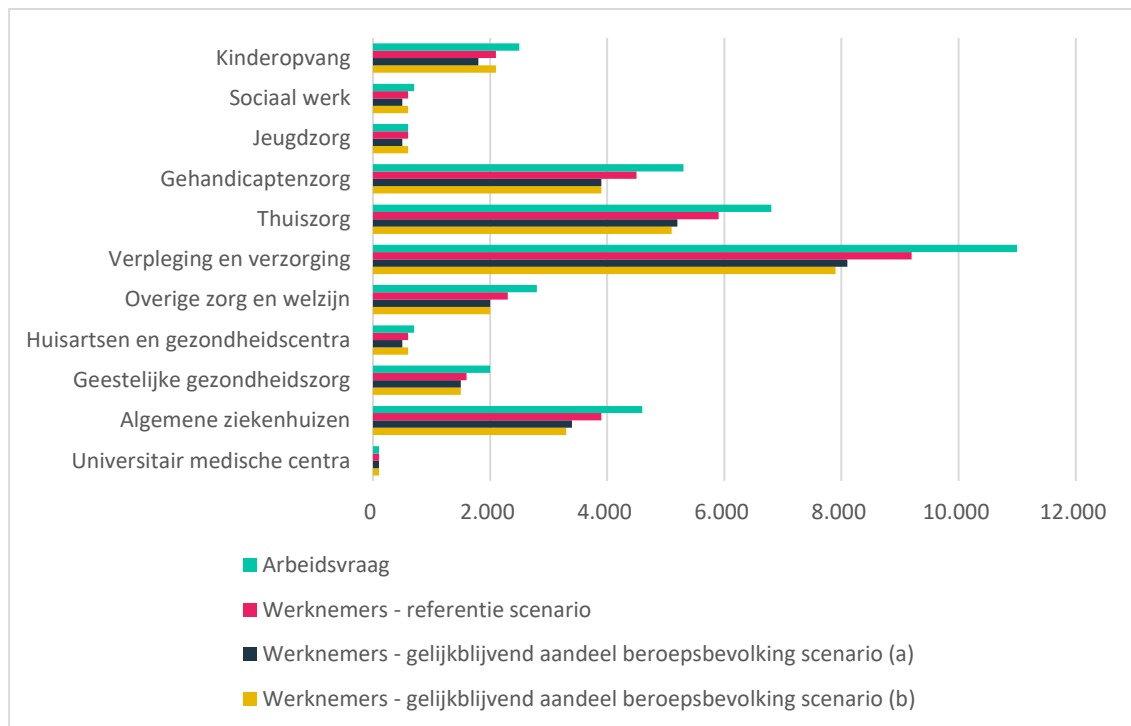
arbeidsvraag en het aantal werknemers groter (zie [Figuur 1](#)). Het aantal werknemers ontwikkelt in de periode 2024-2034 in Achterhoek met -7,0% en blijft in Nederland vrijwel stabiel (+1,0%).

Figuur 1: Arbeidsvraag en aantal werknemers 2024-2034, Achterhoek

Landelijk stijgt het tekort in scenario 2 'gelijkblijvend aandeel beroepsbevolking' tot 20,2% van de arbeidsvraag. In Zeeland gaat het om 9.200 personen (24,9% van de arbeidsvraag). Deze tekorten zijn groter dan in de referentieraming (aandeel tekort 14,3% in Achterhoek in 2034 en 15,1% in Nederland). [Figuur 2](#) geeft de arbeidsmarktsituatie voor de verschillende branches in Achterhoek weer. In alle regio's is de Verpleging & Verzorging de grootste branche.

Figuur 2: (Vervulde) vraag per scenario, Achterhoek 2034

Veel zorg kan niet meer verleend worden

Met zulke grote tekorten zal een aanzienlijk deel van de zorgvraag niet geleverd kunnen worden. De omvang hiervan is doorgerekend voor alle drie de scenario's door het tekort (uitgedrukt als percentage van de arbeidsvraag) te projecteren op het verwacht zorggebruik¹. Hierbij is niet gecorrigeerd voor het feit dat het gerealiseerd zorggebruik in het basisjaar (veelal 2023) waarschijnlijk wat lager ligt dan de werkelijke behoefte vanwege reeds bestaande arbeidsmarkttekorten. Bij de berekening van hoeveel zorg er niet geleverd kan worden, is de aanname gedaan dat alle vormen van zorg binnen een branche in gelijke mate niet geleverd worden. Het is goed voor te stellen dat in de praktijk sommige vormen van zorggebruik meer prioriteit krijgen dan andere.

Hierna volgt per branche een tabel met daarin voor de verschillende scenario's een inschatting van de omvang van de niet te leveren zorgvraag als de verwachte tekorten niet worden opgelost. Cijfers hebben betrekking op de situatie in **Achterhoek** in 2034². Een '-' geeft weer dat de niet geleverde zorg afgerond minder dan 100 eenheden (of 10 in het geval van cliënten) omvat. De regio is gebaseerd op de woonplaats van de cliënt, dit kan soms verschillen van de regio waar de zorg verleend wordt (dit speelt vooral bij specialistische zorg).

Medisch specialistische zorg

De medisch specialistische zorg kent twee subbranches: Universitair Medische Centra (UMC's) en algemene ziekenhuizen en overige instellingen (zkh).

Tabel 1: Niet geleverde zorg per scenario in de **medisch specialistische zorg** in 2034, Achterhoek

Zorggebruikindicator	1	2a	2b	Eenheid	Periode
Klinische opname (UMC)	300	400	300	opnames	jaar
Polikliniekbezoeken (UMC)	5.800	8.600	5.800	bezoeken	jaar
Verpleegdagen (UMC)	2.200	3.200	2.200	dagen	jaar
Klinische opname (zkh)	3.900	6.800	7.200	opnames	jaar
Polikliniekbezoeken (zkh)	82.000	143.700	150.800	bezoeken	jaar
Verpleegdagen (zkh)	21.900	38.400	40.300	dagen	jaar

Geestelijke gezondheidszorg (GGZ)

De geestelijke gezondheidszorg kampt in 2024 al met een behoorlijk tekort (6,5% nationaal). Het aantal groepsconsulten betreft het aantal verleende consulten vanuit het perspectief van de zorgverlener (dus 1 groepsconsult betreft meerdere cliënten).

¹ Ook vormen van welzijn en ondersteuning worden in deze notitie aangeduid met de term zorg(gebruik).

² Veelal betreffen de gepresenteerde cijfers de zorg/cliënten in het volledige jaar, uitgezonderd wanneer er '1 dec' in de kolom periode staat. In dat geval betreft de indicator het aantal cliënten dat op 1 december in zorg is.

Tabel 2: Niet geleverde zorg per scenario in de **GGZ** in 2034, Achterhoek

Zorggebruikindicator	1	2a	2b	Eenheid	Periode
Individuele en groepsconsulten (Zvw)	43.800	65.200	67.600	consulten	jaar
Verblijfsdagen (licht en zwaar) (Zvw)	6.000	8.900	9.200	dagen	jaar
Clënten GGZ-Wlz (GGZ B en GGZ wonen)	130	190	200	personen	1 dec
Clënten Beschermd Wonen (Wmo)	90	130	140	personen	jaar
Clënten ondersteuning thuis (Wmo)	140	210	220	personen	jaar

Huisartsenzorg

Het model onderscheidt de avond- nacht- weekenddiensten (ANW) en de consulten uitgevoerd door de praktijkondersteuner (POH) GGZ van de reguliere consulten en visites.

Tabel 3: Niet geleverde zorg per scenario in de **huisartsenzorg** 2034, Achterhoek

Zorggebruikindicator	1	2a	2b	Eenheid	Periode
Patiëntcontacten huisartsenzorg consulten en visites	247.200	397.600	247.200	patiënt-contacten	jaar
Patiëntcontacten huisartsenzorg ANW	11.900	19.200	11.900	patiënt-contacten	jaar
Patiëntcontacten huisartsenzorg POH-GGZ	8.500	13.600	8.500	patiënt-contacten	jaar

Overige zorg

Overige zorg is in het model gerepresenteerd door fysiotherapie, mondzorg en verloskunde (indien gefinancierd vanuit de basis- of aanvullende verzekering). Ook andere vormen van zorg kunnen in deze branche vallen, maar hiervoor zijn in het model geen zorggebruikgegevens beschikbaar.

Tabel 4: Niet geleverde zorg per scenario in de **overige zorg** in 2034, Achterhoek

Zorggebruikindicator	1	2a	2b	Eenheid	Periode
Patiëntcontacten fysiotherapie	122.000	210.100	226.000	patiënt-contacten	jaar
Patiëntcontacten mondzorg	26.700	45.900	49.400	patiënt-contacten	jaar
Patiënten verloskunde	700	1.210	1.300	personen	jaar

Verpleging, verzorging en thuiszorg (VVT)

Veruit de meeste zorg in de verpleging, verzorging en thuiszorg wordt geleverd aan ouderen en dus heeft vergrijzing een sterk oprijvend effect op de zorgbehoefte en arbeidsvraag in deze branche.

Tabel 5: Niet geleverde zorg per scenario in de **VVT** in 2034, Achterhoek

Zorggebruikindicator	1	2a	2b	Eenheid	Periode
Clënten verpleeghuiszorg VV4 t/m VV9	690	1.160	1.240	personen	1 dec
Clënten wijkverpleging	1.810	3.560	3.880	personen	jaar
Clënten kraamzorg	470	920	1.000	personen	jaar
Clënten thuiszorg Wmo (VV huish. hulp en ondersteuning thuis)	1.860	3.660	3.990	personen	jaar
Clënten thuiszorg Wlz (vpt, mpt en pgb)	260	500	550	personen	1 dec

Gehandicaptenzorg (GHZ)

Het model onderscheidt voor de Wlz-gefinancierde zorg: (sterk gedragsgestoord) licht verstandelijk gehandicapten ((SG)-LVG), verstandelijk gehandicapten en lichamelijk en zintuiglijk gehandicapten (LG + ZG). Daarnaast is een inschatting gemaakt van de omvang van ondersteuning thuis in deze branche (Wmo).

Tabel 6: Niet geleverde zorg per scenario in de **GHZ** in 2034, Achterhoek

Zorggebruikindicator	1	2a	2b	Eenheid	Periode
Clënten (SG-)LVG	10	10	10	personen	1 dec
Clënten VG	440	780	810	personen	1 dec
Clënten LG + ZG	50	90	90	personen	1 dec
Clënten GHZ ondersteuning thuis	200	350	360	personen	jaar

Jeugdzorg

De grootste groep cliënten binnen de jeugdzorg krijgt een vorm van jeugdhulp zonder verblijf (al dan niet geleverd door een wijkteam). Andere vormen van jeugdzorg zijn jeugdbescherming en reclassering en jeugdhulp met verblijf (incl. pleegzorg).

Tabel 7: Niet geleverde zorg per scenario in de **jeugdzorg** in 2034, Achterhoek

Zorggebruikindicator	1	2a	2b	Eenheid	Periode
Clënten jeugdbescherming- en reclassering	90	160	90	personen	jaar
Clënten jeugdhulp zonder verblijf	1.190	2.060	1.190	personen	jaar
Clënten jeugdhulp met verblijf	110	190	110	personen	jaar

Sociaal werk

Sociaal Werk heeft een groot, maar niet altijd geregistreerd bereik. Het is daarom, met uitzondering van Maatschappelijke opvang, niet in absolute aantallen weer te geven hoeveel zorg niet geleverd kan worden. Onderstaande tabel toont welk aandeel van de zorg niet geleverd kan worden.

Tabel 8: Niet geleverde zorg per scenario in **sociaal werk** in 2034, Achterhoek

Zorggebruikindicator	1	2a	2b	Eenheid	Periode
Personen sociaal werk	16,3%	25,8%	16,3%	n.v.t.	n.v.t.
Personen maatschappelijke opvang	-	-	-	personen	jaar

Kinderopvang

Kinderopvang wordt onderscheiden naar dagopvang en buitenschoolse opvang. De getoonde cijfers betreft het aantal uren van kinderen voor wie kinderopvangtoeslag is ontvangen. Het gaat enkel om de uren in kindcentra (incl. peuterspeelzalen); opvang verzorgd door gastouders valt buiten de reikwijdte van het model.

Tabel 9: Niet geleverde zorg per scenario in **kinderopvang** in 2034, Achterhoek

Zorggebruikindicator	1	2a	2b	Eenheid	Periode
Uren dagopvang	965.400	1.707.200	965.400	uren	jaar
Uren BSO	521.800	922.800	521.800	uren	jaar

Het tekort kan maar deels worden teruggedrongen door arbeidsmarktmaatregelen

Arbeidsmarktmaatregelen kunnen het tekort terugdringen en daarmee de impact op het zorggebruik beperken. Dit kan zowel door het aanbod te verhogen als door de vraag te verlagen. Maatregelen die het aanbod vergroten hebben echter als effect dat het aantal werknemers toeneemt en daarmee ook het aandeel van zorg en welzijn t.o.v. de totale werkzame beroepsbevolking. Focus ligt daarom op verlaging van de arbeidsvraag.

Er zijn in overleg met Regioplus drie maatregelen doorgerekend:

- A. De gemiddelde werkweek neemt toe met 1 uur in de periode 2025-2034 (6 minuten per jaar).
- B. Het ziekteverzuim daalt gelijkmatig tot het niveau van 2019 (voor de Coronacrisis) in de periode 2025-2028 en blijft daarna constant.
- C. De arbeidsproductiviteit ligt vanaf 2025 een 0,5 procentpunt hoger dan in het scenario gelijkblijvend aandeel beroepsbevolking.

De eerste twee maatregelen verhogen de inzetbaarheid van werknemers, terwijl de derde maatregel de geleverde zorg per werknemer laat toenemen. Voor alle effectscenario's is het scenario 'gelijkblijvend aandeel beroepsbevolking' de basis. De verschillende effecten kunnen niet zondermeer worden opgeteld, daarom is ook het effect voor de combinatie van de drie maatregelen bepaald. [Tabel 10](#) toont de resultaten voor 2029 en 2034.

Tabel 10: Impact arbeidsmaatregelen op de tekorten in Achterhoek in scenario gelijkblijvend aandeel beroepsbevolking (2a)

Wijziging	Afname tekort door maatregel(en)		Niet ingevulde zorgvraag (aandeel tekort)	
	2029	2034	2029	2034
Geen aanvullende maatregelen			14,3%	24,9%
A. Duur van de werkweek vanaf 2025 laten toenemen met totaal 1 uur (6 minuten per jaar)	-470	-1.200	13,1%	22,4%
B. Ziekteverzuim vanaf 2025 geleidelijk laten afnemen naar niveau van 2019	-640	-690	12,7%	23,5%
C Arbeidsproductiviteit vanaf 2025 met 0,5% per jaar meer toe laten nemen	-700	-1.540	12,5%	21,7%
Combinatie maatregel A, B en C	-1.770	-3.310	9,6%	17,6%

Zowel op het gebied van inzetbaarheid als wat betreft arbeidsproductiviteit lijkt er veel potentieel. Het zal echter een uitdaging zijn dit te realiseren. Uitgebreide informatie over de (ontwikkeling van) de deeltijdfactor, het ziekteverzuim en de arbeidsproductiviteit zoals toegepast in het prognosemodel Zorg en Welzijn is te vinden in de [verantwoordingsdocumentatie](#). Tenzij anders vermeldt zijn hierna genoemde cijfers hieruit afkomstig.

Verhogen van de inzetbaarheid van werknemers

In de zorg is het gemiddelde deeltijdpercentage laag (variërend van 59% in de thuiszorg tot 90% in de UMC's). Verschillende initiatieven zoals '[Het Potentieel Pakken](#)' zijn in het leven geroepen om deze percentages te verhogen. Maatregel A gaat uit van een toename van de gemiddelde werkweek met één uur over de periode 2025-2034, dit komt neer op zes minuten per jaar. In de meeste branches is het gemiddelde deeltijdpercentage de laatste vijf jaar licht gestegen, met uitzondering van de medisch specialistisch zorg. Maar ook in de branche met de meeste stijging (de kinderopvang) ligt deze ontwikkeling met een kleine twee minuten per jaar ruim onder het niveau van maatregel A.

Het verzuim lag in 2019, net voor de Coronacrisis in Nederland aanving, afhankelijk van de branche tussen de 3,9% en 7,3%. In 2023 was dit tussen de 5,7% en 9,4%. Alle cijfers betreffen het vierde kwartaal. Het verzuim is eind 2023 in alle branches gelijk of wat lager dan in 2022. Gezien het feit dat het vierde kwartaal 2023 reeds ruim na de laatste lockdown was, is er vermoedelijk een behoorlijke inspanning nodig om de cijfers verder te laten dalen. Bij het doorrekenen van maatregel B is het verzuimpercentage in de periode 2025-2028 gelijkmatig verlaagd tot het niveau van 2019.

Arbeidsproductiviteit

De arbeidsproductiviteit verhogen kan bijvoorbeeld door het verlagen van de administratieve last of het inzetten van nieuwe technologieën. Soms leiden nieuwe technologieën echter juist tot een hogere zorgvraag (bijvoorbeeld omdat een nieuwe patiëntgroep nu ook in aanmerking komt voor behandeling), wat een opdrijvend effect heeft op de tekorten. In het prognosemodel wordt afhankelijk van de branche een arbeidsproductiviteitsverbetering van tussen de 0,0% en 0,3% gehanteerd. Deze percentages zijn gebaseerd op een langjarige tijdreeks van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). Bij maatregel C is het uitgangspunt dat de arbeidsproductiviteit jaarlijks met 0,5 procentpunt extra verhoogd kan worden. Een uitzondering geldt voor de kinderopvang, waar de arbeidsproductiviteitsontwikkeling voor de uitvoerende beroepsgroepen vanwege de vaststaande beroepskracht-kind ratio op 0,0 is gesteld.